

Vitéz Ferenc

Kányádi Weörest olvas

*(Ködöböcz Gábornak,
a Három haikuk epilógusaként)*

I.
szélben lengő kert
s az égbe emelkedett
most minden mély kút

II.
hold sarlója sír
a fák hegyén valaki
ottfelejtette

III.
az üres parton
üres csónak kötött ki
– jaj, hova lettünk (!)

A Növekedés derűje

*(Ködöböcz Gábornak –
in memoriam Weöres Sándor)*

Mindent körbeér a fény.
Lábad alatt, a kavicsok közt is felzörög
éjjel, ránevet a ráncaidban megült könnyre;
s még a pincedoh is emlékezik
a tőketőre málló, s aranyporként a csillagokba
visszaszálló kis göröngyre.

Mindent ébren tart a fény.
Nem engedi, hogy csak egy irányba fordulj,
s kint ne tudj arról, hogy mi van legbelül;
megtanít, hogyan szűnjön meg a vakság,
s magad mi módon oszthatod szét a méhek
és a gyökerek között – szépen, emberül.

Bertha Zoltán festményeihez

Ars poetica

Vergilius mellé a Bibliát is
magammal viszem, hogy Dante
poklában el tudjak igazodni –
andante, csak nem siettetve semmit.

Madách

A boldogtalan mindenségben
összekuszálódnak a dolgok;
s kétségtelen, hogy ha úr a kétség,
a semmi szélén te sem vagy boldog.

Rendhagyó motívum

Ez itt a szívem.
Gyökerei az égben.
Meglazul bordáin a pánt.
Kelyhében hullámszik a tenger.
Saját lángja öleli körbe
a tulipánt.

I. m. Kodály

Most már úgy száll a Nap felé a dal,
hogy megemelkednek a templomok,
s mint kelyhükért a tulipán-romok,
sírni kezd a pentaton férfikar.

Arany Közép

Hogy értsd Horatiust, és tudd, hogy mit jelent
az erkölcsi mérték, tedd oda mellé Arisztotelész
Etikáját – így könnyen kiválaszthatod,
ami *éppen középen* áll,
józanul és bölcsen dönthetsz a folyton
változóról, hogy benne változatlanul és végig,
aggodalmaskodás nélkül azt tedd, ami a dolgod.

A Fiúnak

(Bertha Zoltán irodalomtörténésznek ajánlva)

(Virágevők)

A virágevőktől óvakodj, Fiam,
fölfalják mind a gyöngö csontodat;
finom kelmének álcázzák a semmit,
bőszíti őket a gond és Gondolat;
s hogy ne maradjon utánad a lélek,
kimetszik belőled a sorsodat,
disznók elé vetik, mint a makkot,
s maguk híznak attól, mint a gombolyag
a fáklyacsonkos útvesztőburokban,
visszafejtve nyíló rózsazimodát;
s a véres nyáltól megragadt homokba
hullva fuldokol a hervadt lombzat.

A virágevőktől óvakodj, Fiam,
nem tudhatod, hogy éhesek, nagyok
és telhetetlenek, mint a jámbor
bárányvért szürcsölő farkasok –
esélyed annyi csak, hogy ők meg azt
nem értik: virágaiddal együtt
vannak nálad otthon az angyalok.

(Adyra gondolva)

Adyt olvastam neked este,
nem értetted még a halott
szeretők táncát, a két hajdani
szeretőket, csontjaik zörgését,
sírjuk fölött a meggyfa ágát,
a nyújtózkodó szemfedőket,
hogy mindkettő madárrá vált,
s úgy úszott a csókok pára-
teste a sűrű éjszakán át,
mint a megragadt remény.

Azóta járod a temetőket,
és keresed bennük a verset,
azt a *lidérces* messzi fényt,
nem hajlongsz erre, arra;
nem kérsz mást az Úrtól,
mint kegyelmet, s hálát adsz,
ha szíved összekaszabolva,
a szétszakított maradékokért
kiáltva, állsz a zivatarba.

(Fehér háztetők)

Akkor belepett mindent a hó,
előtte megkóstolta még a tél
a Bodrog-parti táj húsát.
Fehér háztetők alá rejtettelek –
rajzoltál, verset írtál;
s én odafestettelek mindkettőtöket
a csöndbe – próbáltam megérteni
Isten formáinak a ritmusát.

Belefolyt Patakom ebbe a nagy,
téli fehérségbe. Ott szunnyadt
alatta sok derengő hajnal,
mikor megszerettem a gótikát,
egy virágba nőtt májusi kert,
egy nyári délután, a lepketánc,
s a pillanat, mikor mögöttem
már az őszi szél sepegt.

Egyébként nem történt semmi,
csak belepett mindent a hó.

Képeslapok Kismarosra

(Szokolczay Lajosnak)

Csillagképek

Ködbe vesző szobrok az égen.
Magányosak, mert egymásról
mit se tudnak.

Mégis a te sorsodat akarják
irányítani, mert azt szeretnék,
hogy hozzájuk légy hasonló.

Egy szobor, amit kifaragott
az Isten az Időből,
hogy ne legyen annyira magányos,
mint egy elérhetetlen
csillag.

„Fénnyel, füttyel”

(Kiss Benedekre gondolva)

Belátsz te a vonalak mögé,
az el nem kezdett mozdulatba,
és a szavak aljára is, ahol
megterem a fény; és hallod,
hogy a szőlő vére fölzakatol,
és belebred a füttyös reggel
a megrekedt madártorokba.

Ilyenkor gyermek vagy megint,
talpadon zsibbadt tüske-sebvel
rohansz a réten, mintha csak magad
kergetnéd, hullámokat sodorva
bimbók közé, s mikor megtalálod
a lepkeszárnyba rejtőző reményt,
kiragasztod a homlokodra.

Összetartozás

Messzire szakadtak,
mégis megmaradtak.
Az egyikből kő lett, a másikból víz lett.
Ugyanaz a lelke
hegynek és pataknak.

Rejtőzködés

Rejtőzködni, azt mondják,
a legjobban úgy lehet,
ha belebújsz magadba –
mert ott senki nem keres.

Végiglesnek utánad
minden titkos szögletet,
de azt észre sem veszik,
ha te vagy a rejteted.

A rejtőzködés pedig
sikerre csak úgy vezet,
ha nem hozod vissza majd
magadból a terhedet.

Időlámpa

Az Idő ugyan megmérhetetlen,
mert nem ismerjük sem a kezdő-,
sem a végpontjait; és még azt a sűrű
masszát sem értjük, amit taposunk:
megrémit a vízszintes feledés.

A belénk égett tájakat nem találjuk,
mindenütt csak lélekpernye száll –
de fölnezünk a lángoló kék hegyekre,
hogy ebben a megjelölhetetlen
messziségben ne múljon el a keresés.

Én is megyek az úton – rendületlenül
faggatom a köveket, a madarakat,
az esőt, a fényt –; és néha megállok,
hogy élvezzem „az öreg üstfoldozó
színes ösvényein való pihenést”.

Sárkány szívébe

Csonka országban
csonkák a hitek.
Feszül az íjon
a metsző ideg.

Célozni lassan
a bolond égre.
Nyilakat lőni
sárkány szívébe.

Kisebbségben

(Bertha Zoltán festményéhez – in memoriam Görömbei András)

A szolgálat teremt, nem az akarat.
S bár néha aggodalmaskodik,
nem adja föl magát – előre megy,
s mint ki mindig a magasba lát,
belepuhítja a csont-eget
az legkisebb forrás gyöngén
csordogáló vizébe is.

Nem létezhet a nem lehet.
Nem ismer áthatolhatatlan falakat.
Amit a szíve mond, azt cselekszi
gyémánttolla és az ének is.
Torzképek ellen szegül a Feladat –
az egymásba forduló tükrök,
az érthetetlenül futó szavak
nem számítanak, mert a nyelv
mindig tudja, hol lakik a lélek
és az Elv. – A büszke hegyeket
kivájja végül a kis patak.

Turai Kamil

Görgő kövek

1.

Anan tizenhárom évesen vesztette el az anyját. Panan cigarettázott, fogamzásgátlózott. Negyven esztendő telt. Lánya azt hitte, ő se húzhatja hosszabban. Cigarettázott, fogamzásgátlózott. Sötét tapétával terítette be szobája falát, s – jobb híján – abszurd absztrakciókat festett. Feketére kormosodott lábasokat, rozsdás palacsintasütőket. Vénséges vénnek gondolhatta magát. Mire rátör az előrejövendőlt negyven esztendő, Matuzsálem álma gyanánt fogadhatja. Megélhetésként vénembereket ápolt, akiket – noha ellátott – kegyetlenül megvetett és gyűlölt. Száz évig akarnak ezek a nyomorultak élni – perelt napóleoni hangnemben. Ennek szellemében fogadta el anyja egykori osztálytársának, Atalnak széptevő udvarlását. Tetszett neki, szórakoztatta a szemi-szélhámos szerencsétlen életművész rámenős nagyot akarása. Abban a hitben ringatta, hogy meghódíthatja. A gyötrelmes árvaság kóros-kóristalányos éve alatt Anan veszettül megtanult hallgatni. Szitta cigijeit, feltornyozta vörösre parókézott hajkoszorúját, s élvezte a petyhüdtté-pocakosodott koros férfi szorgalmatos tempózását. Az pedig fantasztikus ábrándokat ébresztett benne. – Kiviszlek Palma de Mallorcára, ott zenél most felfedezőm, Ricardo Muti. Te leszel ott a hun csodalány. Mindenki leborul előtted. – Szédítet-te kásásan a lányt. Anan vihogva háritotta el, cinikusan kinevette, de hagyta, hadd bolondítsa. A nemrég tüdőembólián átesett, kapkodó lélegzetű, túlsúlyosból aszottá bomlott emberroncsból nem kellett tartani. Anan szálegyenes, tölgyderekű, telt keblű, hattünyakú delnővé nevelte magát halálraszántsága vákuumában. Ha Atal megpróbálta megsimogatni, ledéren elhúzódott. Ha sarokba szorította, göcögve ellökte. Ámbátor, nem óhajtott se játszani, se komolyan elmélyedni a férfi világában, mégis hosszú hónapok alatt kölcsönös függőségbe estek egymástól. Anan se igen nélkülözhetette embertelen magánya és magába zárkózottsága termé-szetes oldogatóját. A régóta elvált és csélcsap mihasznaságba trógerodott mandró pedig erre az egyetlen lapra, a fiatal kiábrándultra koncentrált teljes maradék tehetségét. Mígnem kikristályosodott lelkében, hogy Anant megisteníti, istennővé avatja. Amatőr kórusvezetőként kiostált zenészek szakmai pártfogójaként távlati terveket kovácsolt az ünnepi beavatásra. Verdiből, Mozartból – egyéni fantáziáját mozgósítva – komplett oratóriumot eszkábált össze. Az úgynevezett „Anan-oratóriumot”. Biztos volt benne: ha ezt meghallja Anan, megpecsételődik végleg szépen fejlődő szerelmük. Összeszereltségük. Ennek is eljött az ideje. Az istenek, Párkák tetszésük szerint (s a mi tetszésünkre) szóttékfonták-tilolták a sors vásznát.

2.

Akkortájt a zilahi önkormányzat kulturális bizottsága döntött arról, hogy – a város hírnevét, önbecsét növelendő – ezután évente megrendezi a „Zilah napokat”. (A lelkesedés talán 2-3 alkalomra korlátozódott.) Nos, itt kapóra jött – sőt: kínálkozott, felkínálkozott – az Atal-féle Anan-oratórium. Sőt, ha lúd, legyen kövér, a kórház berkein belül, az újonnan létesült Galériában nyitókiallításon ajánlhattam a publikum figyelmébe Anan sötétlő képsorait. Atal mindkét rendezvény mozgatórugójaként szolgált. Válogatta, rakta-rakatta a képeket. Hívta, instruálta, motiválta a megyéből verbuvált ad hoc zenekar tagjait. De még a közönségszervezésben is helytállt. Meg is telt mindkét jeles bemutatóra a kórház kultúrcentruma. Anan képeit, ha nem is idegenkedve, furcsálkodva fogadta a közönség. Egyesek némi mesterkéeltséget (elidegenítő affektált posztmodern) sejdítettek-sajdítottak a lány komor koromfelhőiben, zordon vaslábasaiban, szenvtelen-lélektelen feketeségében. Kétségtelenül, felkavaróan idegtépő volt gyászos csendéleteinek visszafojtott, már-már robbanó csendje. Nem lehetett nem érezni az ifjú hölgy szuggesztív-önálló tehetségét, mindenestre visszariasztó-visszataszító volt szívtelen-lélektelen világképe. Anan, sudár-sugár természetével kiemelkedve uralta a megnyitót, de mintha ott se lett volna. Mintha egy halott hagyatékát pásztrolgatná, maga is halottként... A zeneest bonyodalmasabban alakult. Hihetetlen akaraterővel Atal trombitálta össze az oratóriumpróbákra (meg az előadásra) a javarészen szívességéből-elkötelezettségéből vállalkozó zenekart. Lehetett izgulni, befutnak-e a tubások, timpanonok, hegedűsök. Az énekes főszereplőket órákat megelőzően talonban tartották, nehogy megereszkedjen a hangjuk. A reklámban igénybe vették, bevonták a helyi médiákat: újságot, rádiót, postát. Atal elérte, hogy Zilah kultúraféltő fele Anan-oratórium-mámorban izzott... Igen ám, csak a jeles bemutató napjára beütött a baj. Anan – ohne zsenír – odabökte az érte izguló-izzadó karmester-zeneszerzőnek, hogy egy ideje szeretője lett a kórház fiatal pulmonológus orvosának. Ami oratóriumbemutatót a szerző kettejük egymásba-avató wagneri rituáléjának tervezett, pillanatok alatt összeomló kártyavárnak látszott. Atal egész nap hősiezen tartotta magát: rajta tartotta a szemét mindenben, most aztán kiélhette sohasem kellő mértékben felhasznált alkotó-szervezői-animáló életenergiáit. Izzott, rezgett, izzadt, lázadt. Miközben, aki kisére érzékenyebben odafigyelt, tarthatott attól, egyik pillanatról a másikra megroppan, szétesik, háborodottan és holtan rogy össze. Percekkel a bemutató kezdete előtt monomániásan ismételte: eljön-e, eljön-e, eljön-e? Mármint Anan, hiszen ráépült, belőle épült, érte épült ez az egész hóbelevanc. Az Anan-oratórium pipabagót se ér az eleven, látnivaló múzsa, Anan nélkül. Le- s föl szaladgált Atal tekintete a gyűlő nézői sorokon. Kezében verejtékezve szorongatta a kihívó fehér kardliliomot, amit a nyitány felcsendülésekor kellett ünnepélyesen átnyújtania az

ihlető lány-istennőnek. Csakhogy: eljön-e, eljön-e, eljön-e? Hát – eljött. Csaknem késve, az utolsó percben telepedtek be az utolsó sorban, ő meg az orvos. Össeillő szép párt adtak ki ketten. Anan úrnői zárt szépsége s a hódító félig-világfi hetykefélénk, úgyszólván szemtelen megszeppentsége, fura kontrasztként hátterezett. Atal átadta a virágot, s megkönnyebbült. Attól kezdve áradt és zengett, zúgott és vallott a grandiózus oratórium. Atal megdicsőült – saját kárára, kontójára!

3.

A hangversenyt követően, alig halt el az ováció, Atal összeroppant. Eddig tartotta benne a hit, remény meg a heroikus erőfeszítés a lelket. (A világhírű Muti szavával: maga két feléről égeti a gyertyát...) Napok óta nem evett, kávéban élt-tengődött. Egyfolytában rázta az idegláz Anan miatt. (A lány undorodva fordult el tőle, már látni se bírta.) A krízis tetőzött. Atal ágyában keresztbe heverve órákig a plafont bámulta. Kegyes szomszédok néha benéztek hozzá. Nem vették volna lelkükre, ha szemük láttára sorvad el, pusztul. Egyikük felhívta hűgát Kécskén. A pszichológus-pedagógus hűg bejáratos volt a kécskei klinikán. Protekcióból beutalót szerzett, s mentőautóval szállították át Atalt a kécskei ideg- és elmeosztályra. Infúzióra kapcsolták, kivárták krónikus passzivitását. A fiatal osztály-orvosnő, Küncsora Ilka keze alá került, lassan oldódva neki tárhatta fel nehéz élete keserveit. Ilkának frissen végzett pszichiáterként egyébként is az volt a dolga, hogy magába szívja, temesse szerencsétlen páciensei tragédiáit. Nem kellett sok ahhoz, hogy Atal mindent kitálaljon előtte. Hátulról előre. Ecsetelte az Anan-szerelem izzó intenzitását. Majd visszacsapongott egy padban töltött gimnáziumi éveink ajzott-áldozatos tervehalmaira. Rákkutatónak készült, éjszakákon keresztül firtattakurkászta a halálos kór rejtélyét. De maga alá temette a megfejthetetlen ártalom elleni harc. Gyógyírként a vízügyhöz fordult. Vízgazdálkodási főiskolát végzett, hogy ezen a szelidebb térségen csapolja le világmegváltó energiáit. Mire végzett, s munkába állt, rá kellett jönnie, unja a hivatását. Merő papírhajó-hivatalimunka, s hólyaggá fútt szélmalomküzdelem. Alig kerülhet láttérbe egy-egy „árvízi hajós” hősiessége. Hátat fordított hát a vizeknek, s belevetette magát a zene örületébe. Kórusokat szervezett, Verdi és Mozart rekviemjét betanította, járta az országot amatőr énekkarával, arany- meg ezüsthuzozatokot söpört be. A nemzeti ünnepeken homlokba omló tincseivel lobogón fellépett, csépelte a billentyűket. Szavalt, vezényelt. Úgyhogy egy kisebb középiskola tanári karába avanszált. Ott is ő lett az intézmény lelke. Mindent elvállalt, elvégzett: talpalt, kuncsorgott, gyózködött, fenyegetett, érvelt. Ezalatt persze tropára ment az egészsége. Infarktus egyszer, kíméletlen kimerülés csattanójaként. Vakbél, hangszalag-szakadás. Gyomorvérzések, tüdőtágulat (ekkor már lánzdohányzott). Fogtályog, embólia s idegroncsként íme a vég. Mindezt derűsen darálta el a fiatal orvosnő szobájában, napok során.

Néha még az ebédbe, vacsorába is belefeledkeztek, úgy belemerültek okok és kórok vizsgálatába. A babaarcú, gyengéd lelkű doktornő egy Desdemona áhítatával adta át magát az érett (hogy ne mondjam: élemedett), sokat próbált (megpróbált) férfi nyomorúságának. Az meg egyre inkább életre pezsdült, már szinte hengegett a kudarcával, hiszen a kiérdemelt kis sikkantások Ilka szájából (még ez is, még ez is) sokszorosan megvigasztalták. S a beszélgetések szüneteiben, meg míg a doktornő inspekciózott, vizitelt a kórtermekben, Atal a kórház-halli zongorán klimpirozott Bachot, Schumann, Csajkovszkijt. Szívszorító dallamokat improvizált, s hömpölygetett végig a depresszív betegek folyosóján. Úgy hogy a legsúlyosabb esetek is kimerészkedtek maguk ácsolta karanténjuk ketrechrácsaiból, s szelíden mosolyogva bámulták Atal fékezhetetlen létörvénylését. Hetek alatt magához formálta, az egekbe emelte azon agyongyógyszerezett sínlyődők eme pokoltornácus kárhozatát. Főleg pedig: örök időkre megnyerte Ilka bizalmát, lelkesedését.

4.

Nem csak. Hanem szerelmét. A végről tekintve ez nyilvánvaló. Isteni evidencia. Nem úgy az isteni iniciativa: a kezdetektől kezdeni. Mindenesetre: a Küncsora-szülők dühöngtek és kétségbe estek. Elsőbb csak hitetlenkedtek. Hápogtak, hümmögtek, tamáskodtak. Lányuk rajongva beszélt egy betegéről. Ez belefért még az orvosesküi pixisbe. Részvét, rész-vétel. De az egész? A lány sudár szép, szőke teltkarcsú lobogóvérű tündér. Pazar party bárki-bárónak, birtokos bírónak, herceg hercegnek. S akkor jönne egy ilyen csapodár csóró, lestrapált kókler, nincstelen senki, kóros-káros végstádiumos haldokló? A Küncsora-szülők – maguk is neves szakorvosok – bejártak leskelődni az elmeosztályra. Hamar kiszűrték-leszűrték lesújtó véleményüket erről a lányukra csimpaszkodó sarlatán Cippoláról. Pokolba vele, vissza Zilahra. Szabaduljon meg Ilka eme ördögi kísértettől! Csakhogy a lánnyal már nem lehetett szépen beszélni. Otthoni szobájába vonult, az Atal által ajánlott lemezeket hallgatta, hóbortosan fel-alá járt-kelt. Alig várta, hogy ismét az osztályon a bűvös férfi közelébe kerülhessen. Akit akkorra már beleptek prezúrjaikkal-göbeikkel a betegtársak, szívták mágikus mézét, lógtak, mint Hathor csöcsein. S ő bírta, titáni energiákkal töltődött fel. Zenélt, szavalt, értekezett, hadonászott. Ragyogott, izzott egész püffetegkóros teste. Már uralta ismét a Szent Nőstényt. – Ő már csak tizennyolc évvel fiatalabb nálam – dicsekedett szerényen, amikor véletlen összefutottunk... A Küncsora-szülők féltő kétségbeesésükben hathatósabb eszközökhöz folyamodtak. Miután a lelkire beszélés, szívhez szólás fiaskóba kornyadt, elkezdtek fenyegetőzni. Meg ne lássuk ezt a szélhámost a közeledben. Ki tudja még, miféle fertőzéseket hordoz? Aidszes is lehet, vérbajos. S bizony, mi utánajártunk vagyoni állapotának. Felhívtuk a zilahi kórházban régi barátunkat. No, te aztán beletrafáltál. Nemcsak hogy anyányi gyerekei vannak az

első házasságából, nemcsak hogy évek óta utcáról utcára albérletezett, de nyakig ül az adósságban. Tudod ki ez a szégyentelen csábító, csökönyös lányom? Egy notórius kéregető, veszekedett kölcsönkérő! Meglásd, téged is kifoszt, aztán itthagyt. Erre a lepusztult vén kóklerre őrizted tiszta szüzességed? Evvel tiprod sárba eddigi vallásos hitedet? Ide aztán be ne tegye lábát! Ha nem ér nálad a szép szó, nyíltan választás elé állítunk: vagy ez a mocskok idegen vagy mi, az édes szerető szüleid? – S Ilka abban a pillanatban már döntött is. Utolsó fizetését felmarkolva albérletet vett ki az Eper utcában, s már mint vőlegényjelöltjét vitte magával Atalt. De úgy ám, mint királyi főnyereményt. A csakis számára, kiváltságosnak fenntartott, eddig még felfedezetlen isteni kincset. Az Anan-oratórium dicsőítése beérett. Nem ott és annál ugyan, de Isten-időben!

5.

Meglátogattam az ifjú párt a Bocskai-városban. Galériás-lambériás lakrészt béreltek, jobban mondva Ilka, hiszen Atalnak nem volt semmi jövedelme. Egyelőre mindenfajta fantasztikus állásfoglalásokban gondolkodott, egyébként nem dolgozott semmit. Egyetlen napi teendője: imádott Ilkájára várt, s főzögetett maguknak. És szorgalmasan jártak Lupusz atya jegyeselő-készítő foglalkozásaira. Ilka maradéktalanul boldognak látszott. Mint aki megfogta az Isten lábát, élethivatása beteljesedett. Egy alkalommal, ilyen idők voltak, panaszkodtam-nyavalyogtam előttük. Cefetül gyötör a fogam (akkor még szép számmal tolongtak a számban). Paradentózis: diagnosztizálja a dentista szakma, s semmit se tud kezdeni cudar nyomorúságommal. Éjjel-nappal kínoz a fogtőig lehatoló sajtó, alattomosan csikorgó fájdalom. De még nappal, napközben is félreáll a pofám a kegyetlen szűfűrástól. Atal szájalommal bólogatott, majd egyszer csak – sebesen, mint a csík, ugyancsak meglepődtem – kitérte a száját, s kikapott belőle két ormótlan rózsaszín (lúdtalpbetéthez hasonlatos) szerkezetet. „No, nekem semmi problémám a fogaimmal, mert nincs egy se” – vigyorodott el. Akkor ismertem rá az egyébként csak hallomásból ismert protézisekre. S Ilka, az ifjú menyasszony, a konyhakredencnél derült mosolyogva. Nemhogy belefért nála ez az epizód is boldogságos ara-álmaiba, hanem mintha ezáltal nőtt volna szemében jövődöbéli édes ura. Ne feledjük: egy-két hét volt már csak hátra a jegyesoktatásból, s órára kitűzték már a templomi esküvőt is...

Halálhíre nem is tudom már, hol jutott fülembé. Talán a barátok temploma előtt. Mintha valaki átkiáltotta volna a túloldalról: tudod, hogy Atal tegnap meghalt? Akárha tarkón vágta volna. Nemigen hittem. Félreértés lehet. Azért elcsámborogtam az Eper utcai albérletbe. Később. Ilka pakolászott. Egymásra halmozott dobozok állták el az utat, a kilátást. A menyasszony fekete túllben, szoknyában hajlungott. Leült a hokedlire, ölébe ejtette a kezét. Már túl volt a sírógörcsök fá-

zisain. Fáradtan, fázósan, hidegrázósan beszélt. „A hétvégén lett volna a szertartás a piaristáknál. Atal még azon az estén viccelődött valamin. Olyan boldogok voltunk, pezsgőszínen lángolt még az égbolt is. Én már fenn hasaltam a galériaágyon, valami kórházi jelentést bogarásztam. Akkor fellépkedett a rozoga, nyikorogós lépcsőn Atal. Először észre se vettem, hogy baj van. Csak az a szokatlan csend. S furcsa, idegen szőrcsögés.

Hirtelen hozzá kaptam. Ráztam. Nem moccant. Kétségbeestem, üvöltöttem: Atal, ne hagyj itt, ne hagyj el. Szivárgott valami lé, talán vér a szájából. Bekapcsolt bennem a doktornő: felpolcoltam a fejet, masszíroztam, mesterségesen lélegeztettem, pumpáltam a mellét. Ahelyett, hogy ráborultam volna, s csak öleltem-öleltem volna magamhoz-magamba. Mikor megjött a mentő, már menthetetlenül halott volt. A boncolás megállapította: oltári nagy, totális agyvérzés érte. Az agy nyolcvan százaléka pillanatok alatt elhalt. Mért nem dédelgettem legalább az utolsó perceiben? Ezt érdemelte volna, az ölelést. Nem a rideg orvosi segílyt, feleslegesen.” Ilka hangja közönyösen, fásultan, reménytelenül kopogott... Nem tőle tudtam meg, hanem valahonnan máshonnan, hogy Atalt szülővárosában, Zilahon temették el. Az is csak hónapok múltán jutott tudomásomra, miután sajgón hiányoltam, hogy Ilka felmondott a kécskei kórházban, s áthelyezését kérte Zilahra. Az ottani bolondokházában vállalt másodorvosi állást, jóval kevesebb fizetésért. Csakhogy jövendőbelije, Atal sírjához közel lehessen, naponta kijárhasson, gyászolja esztendőkön át, tán a halálig.

6.

S most egy kissé egoistává kell minősülnöm. Saját bajaimról megemlékezni. Tudniillik: engem is akkoriban, azon hetekben hagyott el ifjú hitvesem. No, nem úgy, mint Atal Ilkát. Attól sokkal szebben, simábban és humánusabban. Gonosz terveket évek hosszáan át melengetve, egyszercsak kapta-fogta Úrnammu-fiamat, s szélnek eredt. Akként, hogy napokig-hetekig arra se ébredhettem rá, merre lehet. Bámultam csak báván a kormos, pókos falakat, plafont és mennyezetet, ha már kifogyott nyöszörgésem és átkom. Hiszen én ennek (annak) a cudar asszonykának (úgymond) mindent feláldoztam-odaadtam. Egyetemi évei során feketemunkák, másodállások sorait abszolváltam, aranykeretbe foglaltam Nemtő-nevét festményeimben, eltúrtem pokoli-rideg rigolyáit és szemtelenül szemérmetlen szeszélyeit is. Mézédés fügeborral itattam, kaviáros polipsalátával tápláltam. Túléltem nemtelen abortuszait és kelleetlen-kellemetlen öngyilkossági kísérleteit. Dicsértem hatezer éves előéleteit, s ígértem, hogy csillagvilágba emelem, egyenest a Szíriusz szomszédságába. S most (akkor) minden kútba esett. S ugyan kapkodtam fűhöz-fához (futtam a Vargához, ténylegesen az akkori Varga nevű ad hoc tanácsadóhoz), de valahogy olyan végtelenül reménytelennek látszott az egész. Ami-

kor nagysokára a pokolbugyorból visszacsillant egykori mátkám, hites feleségem ellovanó nőszirma, már csak a búcsú kóbor csimbókcsokrait tapogathattam lázas agyamban: Nemtő gúnyosan, fagyalthidegen foghegyezte felém az elérhetetlen távolságból: ne közeledj felém, úgyse érsz már el sohase, ennek vége, annyi, törődj csak bele, Imar, keress magadnak más bolondot, engem eressz el, ne kapaszkodj rám, sohse látsz többet, de még Ūnammu-fiadat se, ha ugyan tiéd, törjön csak ízikké a bizonytalanság frásza, úgyse csináltatsz génpróbát, mert ahhoz is faszari vagy – fizess csak és add el fejed felől a házat, mert bugyogódból-gatyádból is kiforgatlak úgyézeimmel, te pondró, most végre végigönthetem rajtad parázsló gyűlöletem, mert, kapd be és tudd meg, szánalmas féreg, félrecsinált egykori férjem, hogy nem szerettelek én tégedet sohase, hanem csak áltattalak négy éven keresztül, hogy elérhessem a céljaimat – s búcsút mondhatsz hát ezután az én Szépségemnek s Gyönyörűségemnek...” Valahogy így, így végződött. S nem is tudtam, de őrzőngő csontjaim velejében éreztem, csak sejtettem akkor, hogy mennyire is végtelen és végzetes és kíméletlenül kíméletlen ez az egész évtizedekig húzóódó halálcsókcécó. Csak barátaim és munkatársaim rettegték és várták (lesújtó letargiámat örökétig szíva), mikor leszek már végre öngyilkos, előz meg halálom híre.

Imitten álltam ottan, porba sújtottan, Atal sírja (fejfája) előtt a zilahi református temetőben. S átkoztam magamat, s a gránit sírkövekbe vertem a fejemet tébolyodottságomban. „Hogy én milyen egy marha vagyok! Cégéres ökör, mutogatni való vásári tükrösbáb! Hova szórtam én a szívvirágom szirmait, én szamarak professzora és piócák pincemestere? Hát ezért éltem én? Hogy cserben hagyjanak, és vesztetre törjenek? Ezért törekedtem? Güzültem, mint a güzü, üztem üzeneteimet? Ég és Föld közt. Ezért volt? Hogy a semminél kevesebbe vegyenek? Elhagyjanak és kinevessenek? S itt vagy te, drága barátom, ifjontiságom osztályostársa, te aranyos simléder és lidérces fickó! Itt vagy te – ugyan a földek alatt is – de méginkább a Mennyekbe vetve (tömény-tömjénes szent vetemény), itt vagy, de mennyire hogy vagy! Hiszen naponta, több órákra borul hantodra egy fiatal szűz, ki még csak nem is özvegy, becsukta magát idegen tébolyodottak zárkájába, hogy örökre melletted lehessen! Ó, te iszonyatos Szerencsefia, te szerelem-lottómilliárdos! Te szemét, te szent!” – S vertem fejemet a borostyános sírboltozatokba, s üvöltöttem önsajnáló-öntéppő átkaimat és dicseimet az Égbe! Hiszen úgy éreztem, végleg kétségbeesve és pofára esve, hogy játszott velem eddig az Istenség! Íme, négy év, negyven esztendő kincses kínját így kapta ki kapásból kezemből. Míglén hazardírozó, semmirekellő s mihaszna barátomat, a széllébélt kölcsönkéregetőt tenyerén hordozta a Végzet. Hiszen még halálában is irtózatosszív hűségével melegítette. Igazam volt vajon lamentáló jajongásomban? Önvesztő s öntelt önsajnálatomban? Természetesen nem! Lekonyult fővel fordultam ki a zuzmós temetőből. Odakinn buzgón alkonyodott.

7.

Attól kezdve jött. No, nem a kísértet. Nem is Ilka. (Ő eltűnt a zilahi örültek ködében, minden időkre.) Hanem: Anan. Egyszer csak bejelentkezett, felhívott, hogy jönne. Jöhet-e? Persze. Nem kérdeztem: minek, mi célból? Akárminek. Hízelgett is férfihiúságomnak. Hozzám jön, élemedett fickóhoz, előzvegyesült monogám gúnárhoz, begyepesedett magánzóhoz, egy telivér tüzes kancacsikó. Vagy inkább gebéhez? S kisliba? Nem bíbelődtem akkoriban metaforákkal. Örültem, ha valaki megosztja velem mag-magányomat. S Anan megjött. Utazott busszal, vonattal. Többször. Holott Kécske–Zilah közé párszáz kilométert ékelt az Úr. Már csak annyit kérdett: mehetek? Mehetett, jöhetett. Csak az nem derült ki – máig se – minek, mi a fenének? Jött, itt volt, elment. Elment, ott volt, jött. Szó se volt már akkor a pulmonológus alorvosról. Néhány hét után dobták egymást. Anan, látszólag-láthatólag, visszatalált halálos vőlegényéhez, Morshoz. Gyilkolta a cigarettákat, marokszám. Dőlt belőle a dohányfüst, mint a kazánból. Szinte szólni se szólt. Hogy mit csinált akkor? Jött, követett, kullogott utánam. Akárhova mentem. Akár az ölebem, házi ebem, kullancsom, megfigyelőm. Ha egymás mellett mentünk a széles úton, akkor is mindig egy fél lépéssel az én láb-vonalamtól hátrább. Toronyszépen felépített, izgalmasan izzó inakból-idegekből-izmokból egyberakott hajadon tigristeste majdhogynem lopakodott. Zsákmányra leső anyatigris? Nem csapott zajt, de még csak neszeket se. S ha netán mégiscsak gallyacska roppant, felém susogott: boc. Elfogadta, ha enni kínáltam, de hozott magának ezt-azt. Otthonról, a boltból. Kínálta: vegyél-egyél. Úgy éltünk, mint egy évtizedek óta egymáshoz szokott, kissé már egymáshoz-kopott öregedő házaspár. Csak – szexről szó sem volt. Ez valahogy kezdettől nyilvánvalóvá vált, így alakult. Pedig egymás mellett aludtunk, pihentünk a Nemtő által elárvult, pokolba hagyott téglapirosra kárpitozott francia ágyban. Anan gyönyörű idomait barhetpizsamába csomagolva hátat fordított nekem, s madárhangon elbúcsúzott: jó éjszakát neked is Imar. S már aludt is. Esetleg imádkozott. (Ez ugyan kevésbé valószínű, mert hevesen perelt Istennel – méginkább Isten lehetőségével, lehetetlenségével. Elvégre milyen Mindenható Jóság lenne az, aki csak úgy kirabolja langyos bakfis-fészkekből az édesanyát?!) Nem mondom, hogy nem horgadt fel bennem néha, gyakorta a kandüh, fajfenntartó ösztön, mert fel-felhorgadt. Holmi Schumann-sóhajszerű elgyengüléssel, elandalodással vette kezdetét. Simogatni, legalább megérinteni szerettem volna valakit. Nemtőt, egy viruló asszonytestet – emlőt, vulvát, tomport. Momentán: a tigrisnyúlánk, sündisznóvá görbült csábító Anant. Egyáltalán nem csábított. Illetve: csábított, de nem csábult. Egyszer-egyszer merészen megérintettem hátulról a vállát, a hátát. Hangtalan elhúzta magát. Tovább nem próbálkoztam, nem merészkedtem. Némi iszonnal fantáziáltam: ha továbbmegyek, és bökődő fallosszal terrorizálom, akkor vagy szó nélkül ki-

menekül a hideg éjbe, vagy hirtelen felüvöltéssel széttép. Mégiscsak tigrisanya, kölyöktelenül. Így aztán szenvedélytelen meghittségben telegettek többnapos együttléteink, látogatásainak alkalmakor. Boncolgató elme lévén, törekedtem rájönni: mi vezeti mégiscsak hozzám? Nem sikerült dűlőre, épkézláb válaszhoz jutnom. Noha Anan el-elkísért a művészkörökbe, de semmiféle többletaktivitást sem fejtett ki. Meghúzódott mögöttem, s hallgatta, mit beszélünk. Utólag se kommentálta, de jólesett neki, ha szóval tartottam. Olykor-olykor megkockáztattam, hogy szóba-hozom Atalt. Szóba is hoztam. Semmi várható, elvárható ideges rángás, árulkodó büntudat, komplexus-szimptóma. Akárha tők idegenről ejtettem volna szót. Ilyféle mondattöredékek: sohase biztattam, volt benne lelkesedés, megnevettetett néha. De azért ma se vagyok abban egészen biztos, hogy nem a zilahi temető halottja rúgta-e ide hozzám páros lábbal, lábszárcsontjával...

Ja, még annyi. Egyik korai betoppanta alkalmával nagyméretű, csomagoló-papirosokba bugyolált festményt, festményét hozta magával. Itthagya. Majd nézd meg, ha elmentem, kötötte lelkemre. Azóta is el-elnézegetem. Az üveg alatt – pasztellel vagy olajakrillal – barnálló-vöröslő-feketedő nagy kövek – természetes kövek, hordalékkavicsok – tömege. Görgő, hengergő, halálthozó, nyugalmat magukba kövesítő, lekerekített zúzalékok ezek. Csak kő, csupa kő. Illetve: hát – de azt csak nagyon kutató, kíváncsian kurkászó-pásztázó tekintet veszi észre – két durván egymásra csikorodó kő közt egy madárka feje, beszorulva. Nem csipog, nem csápol, csak hangtalanul tátog. Lehet, hogy mondani akar valamit, ha nem is tudhat kiszabadulni.

Németh István Péter

Virágnaptár A. D. 2020.

Akác

Az illatozó akác-fürtökre
mintha minden méh most idedöngne
és kihajtanának megint
e helyt kivágtott szőleink.
Veszített éden, méze visszacsorog,
elébe idézi azt az aranykert;
anyám fölött nem volt itt homok
még, sem sírján adventív gyomok.

Hortenziák

A tapolcai plébánia-kertre
zuhog a zápor, ázik Mária,
a szomorú Szűzanya szobra;
hullik a könnye a bokrokra,
s mintha jobban fájnía
nem is lehetne,
virágzó hortenziák
hosszan véle siratják Fiát.

Árvácska

Szerelmem ablakrácsa
elé és szüleim sírjára
tettem csupáncsak: Árvácska...
Mindig magányosan – soha
ágyásból – simított bársonya
szirmainak a szemhéjamon.
Most én takarnám be akárha
aláhullongva a lomb.

Pünkösdi rózsa

Már nem csupán csobogó dal-
forrósodik minden sóhaj:
támad is most engesztelő
reánk fúvó gyöngye szellő,
mibe mártóz a rőt rózsza;
reggel volt tüze apróka...
Ám kicsap bimbójából,
a kert tőle mennyig lángol.

Aszter (Csillagvirág)

Egész nyáron át
szirmokból a kelyhek akárha
annyi keresztelő-kápolnácska:
érinti sorra pillangók szárnya.
Már csak utolsó aszter-szálla
egy menny-kék lepke még lerebben.
Odatúzi őszi fény. Tovább
a másikat tartaná életben.

Tűzliliom

*...tűzlilom az éjszakában,
én úgy hiszek az emberi csodában...*
(Juhász Ferenc)

Tűzliliomnak lángja,
világolj éjszakámba!
Narancs-szirmod ma este
még ujjbegyem égesse!
S már olthatatlanul csak
szemem-szívem is gyújtsad!
El nem lobbant csillag vagy –
veled együtt hamvadjak!

Vadgesztenye

Ragacsos rügyeit tavaszonta
én várva vártam. S hogy kibontja
gyertyázó virágait, bár nincs lombja
még, de már szebb, mint egy karácsonyfa.
Minden hasonlatom rossz róla
amúgy, magasában amióta
csücsülhettem ringatózva.
Csak ötven évgyűrű illatoz ma.

Bene Zoltán

Ártatlan

Részlet az Igazak című, készülő regényből

[1818. január 2.] estére Annának, Igaz Gergely menyasszonyának az állapota javult, a láza csillapodott, a vőlegény mégis tapintatlanságnak érezte volna az esküvővel nyaggatni. Ehelyett a kalendáriumból olvasott föl neki. Szép orgánuma volt, Anna szívesen hallgatta, s csak másfél óra elteltével szenderedett el.

Igaz Gergely fáradtan ért haza. Miután Paprikáéktól elbúcsúzott, bolyongott még a sötét utcákon, maga sem értette, miért. Otthon megmosta az arcát, hogy fölfrissüljön, aztán pipára gyújtott. A konyhában, a kemencepadkán üldögélt, füstöt eregetve. Időről időre talán el is bóbiskolt kissé. Vagy látomásként, vagy álmában jelent meg előtte a Fekete Sas, a Városháza mögötti négyszobás, ötven lovat befogadni képes istállóval fölszerelt fogadó, ahová az ősszel egy pesti színészt hozott a szekeren, aki Láng Ádám társulatához érkezett, ám mielőtt a színidirektorial találkozott volna, hogy megbeszéljék a jövődőt, pihenni vágyott. A Fekete Sasba tért be, sem az Arany Páva, sem a Hét Választófejedelem nem nyerte el a tetszését.

– Mióta a sarat puttonyokba lapátoltatom, aztán kihordatom az utcára – mesélte egyszer a Fekete Sas fogadása Igaz Gergelynek, miközben leszámolta markába a vásárolt szappanok árát –, a hozzánk látogató úri népek mind itt hálnak, mert ha hozzánk térnek, nem mocskolják össze a nadrágjuk szárát meg a szoknyájuk alját. A kocsúton meg amúgy is tengelyig, olykor azon fölül is ér a sár, oly mind egy annak már pár tucat puttony fölös latyak.

Ez mind igaz, gondolta akkor Igaz Gergely, meg az is, hogy mivel a sarat a Hét Választófejedelem és az Arany Páva előtt duzzasztják a Fekete Sas legényei, az érkezők sokszor kénytelenek is ott megállapodni, mert a másik két vendéglőig el se jutnak, vagy ha el is jutnának, nem fűlik a foguk a kalandhoz, s inkább letesznek arról, hogy a sártengeren átlábaljanak.

Igaz Gergelyt elfogta a köhögés, miáltal ki is zökkent a múltból vagy az álmából, maga sem tudta, egészen pontosan mi is történik vele. Mindenesetre békésen pöfékelve mélézött tovább a városháza előtt elterülő Nagypiacon, ahol szintúgy dagasztani lehetett a sarat, hacsak nem volt éppen nagy szárazság, mert olyankor meg a por fojtogatta az embert. Ennek a Nagypiacnak a helyén alakul majd ki a Széchenyi tér, erről azonban Igaz Gergely mit sem tudhatott. Ahogyan a térnek a városházával átellenben lévő oldalán jó hetven évvel később emelendő palotákról sem, a törvényszékről, a Tisza Szállóról, a nagypostáról. Ezeknek a helyén Igaz Gergely a vár téglafalát tudta. Csak le kellett hunynia a szemét, s máris maga

előtt látta a hatalmas épületet, mintha gigászi madár vagy repülő sárkány hátán utazva nézelődne lefelé. Az óriási, szabálytalan négyszöget formázó várfal sarkain kerek bástyák, a kapui fölött pedig négyszögletes tornyok emelkednek. A vár hátát évszázadokig a Tisza vize óvta a támadásoktól, másik három oldalát pedig egykor, beszélük, vizesárkok védelmezték. A Tisza most is ott folyik mögötte, a vizesárkokat azonban régen betemették, a várat magát is részben laktanyának, részben börtönnek használják, megvívni nem akarja már senki réges-régóta. Úgy mondják, maga Rákóczi sem próbálkozott vele.

– Nem kellettünk a nagyságos fejedelemnek, az az igazság – mondta egyszer sírva Müller Sebestyén, miután alaposan a pohár fenekére nézett. Holott ő kétszer is volt bíró Szegeden, összesen vagy másfél évtizedig, s három esztendőn keresztül a polgármesteri tisztséget is viselte.

A szegedi vár börtönében egy regimentnyi rabot tartottak fogva. Akadtak a császárság más területeiről idehurcolt fegyencek is, zömmel azonban magyarok, illetve magyarországiak sínylődtek a nedves, dohos pincehelyiségekben. A börtön egy része országos fenyítőházaként működött. Az ott raboskodókat negyedévente alaposan megbotozták a Nagypiacon, valamelyik szerdai vagy szombati hetivásár alkalmával, elrettentő célzattal. Az elítéltek a saját kezükben vitték ki a térre a nagy tölgyfa derest, amelyre aztán sorban ráfeküdtek, hogy a mogyorófavessző hol huszonöt, hol ötven csapását elviseljék. A porció a börtönőrök parancsnokának aznapi hangulatától függött. A várnagy hangosan számolta az ütlegeket, s a két hajdú, akik fölváltva verték a foglyokat, egészen kimelegedett a procedura végére. A piacozó nép megtapsolta azokat, akik jajszó nélkül viselték a náspángolást, ám akik óbégattak, azokon sem gúnyolódtak. Az asszonyok nagy része meg mindvégig leginkább csak sápítózott, kivált, amikor deli legényeket vontak a deresre; a kezükkel takarták el az arcukat, s ujjaiuk résein keresztül figyelték a botozást, időről időre föl-fölsikkantva, Jézust és Máriát emlegetve, pihegve és nemegyszer ájuldozva. Egy időben gyorsan híre ment az egyik rabnak, akinek alfeleből minden egyes botütés zengzetes szellentést csalt elő, de olyan cifrákat, hogy a hajdúk sem állták meg röhögés nélkül, s még a legérzékenyebb lelkületű hölgyek is elmosolyintották magukat, ha meghallották. Márpedig meghallották, mert a fogoly nadrágjából oly érces brummogás tört elő, hogy arra még a Szent Dömötör-templom süket harangozója is fölkapta a fejét. Valóságos látványosság- (bár, ami azt illeti, inkább hallványosság-)számba ment, amikor ezt a fickót fenyítették, s nem a borzongás, sokkal inkább a szórakozás okán, úgyhogy egy idő múlva a cifrán fíngó férfiút nem is cibálták ki a Nagypiacra többé, nem vonták deresre, ehelyett a vár udvarán tángálták el a hajdúk a maguk öröme és gyönyörűségére.

Míntha a kalendáriumból olvasnám ezeket is, gondolta Igaz Gergely. Pedig ez a szintiszta igazság. Ebből is látszik, hogy a kalendáriumnak hinni lehet, tápászko-

dott föl a kemencepadkáról. A pipa már alig szelelt, kiverte belőle a dohányhamut, kitisztította, a pipamocskot a kemencébe kotorta.

A szobában, ahol aludni szokott, az ágya mellett álló apró szekrényke fiókjában szép, bőrkötéses könyvet őrzött, tele üres lapokkal. Elővette, belelapozott. Dugonics atyától kapta egy évvel korábban, maga sem emlékezett, hogyan is, miért is. Vajon ő maga kérte ezt fizetségül a piarista szerzetestől? Akinek maga kezével írott, de Pesten, Landerernél nyomtatott könyveit, legalábbis ezt hallani, csak úgy fájnak a hölgyek. Igaz Gergely csupán az atya Radnai történeteit forgatta, azon viszont többször is elszenderedett. Kétszer horkolt is. A kalendárium ezzel szemben szöveget ütött a fejébe. Végigsimított a bőrkötéses, üres lapokat rejtő kötetstáblán, kinyitotta a kötetet, vizslatta a törftfehér papírt. És akkor egyszerre elhatározta, hogy ezentúl leírja, ami történik vele és körülötte, meg ami még az eszébe jut. Legott neki is látott. Az előző napi eseményekkel kezdte. Mire az újévi történesek végére ért, az ujjai úgy sajogtak, akárha parázsban kotorászott volna, mégsem hagyta abba, körmölt tovább. A beteg Anna ágya mellett üldögélő önmagáról, kezében a kalendáriummal, amelyben az igazság, a színtisztaság igazság foglaltatik.

– A színtiszta igazság lakozik a lelkemben – hallott egy rekedt, megtört hangot. És írni kezdte rögtön, hogy egy alkalommal, úgy másfél évvel azelőtt, látta, ahogy a lajmásokat lehajtják a várból a Tiszához. Lajmásnak a hajóvontatásra ítélt gonosztevőket nevezték, s Igaz Gergely az egyik várbéli tisztviselőtől, visszatérő vásárlójától tudta, hogy akad köztük tolvaj, gyilkos, útonálló, istenkáromló, vérfertőző, szülőverő, váltóhamisító és olyan is, nem is egy, aki az állam rendje ellen vétkezett. Ahogy kíméletlenül hajtották őket a folyóhoz, hogy ott belebújjanak a nagy hevederekbe, amelyeknek a másik végét a nehéz uszályokhoz rögzítették, az arra járó polgárok szánakozva követték őket a tekintetükkel.

– A színtiszta igazság lakozik a lelkemben – hajtogatta az egyikük szipogva, s nem hagyta abba a lamentálást, hiába húzott rá ruganyos mogyorófavesszejével a rabokat kísérő hajdúknak hol az egyike, hol a másika.

– A vásárhelyi Surinya az, a vérfertőző – lépett Igaz Gergely mellé Vetró altiszt, aki gavallér hírében állott, s minden bizonnyal az is lehetett, más okát mindenestre senki sem látta annak, hogy havonta vásárolt egy-egy darab illatosított szappant.

– Vérfertőző? – kérdezett vissza Igaz Gergely iszonyodva.

– A hűgát gyakta az állatja rendszeresen – Vetró altiszt kiköpött. – Bár tagad az istenbarma. És úgy tud sírni, olyan szívhez szólóan, hogy majd elhiszi neki az ember, hogy olyan büntelen, akár a meg sem született gyermek.

– De nem az? – feszegette Igaz Gergely.

– Nem az! – biztosította Vetró. – Többen is ellene vallottak.

Igaz Gergely figyelte Surinyát, a vérfertőzőt, ahogy botladozik a többi között,

mezítláb, szájalmasan. Hallgatta panaszos szavait, s maga is arra hajlott, csak nem vétkezhetett el oly förtelmeset ez a sovány, nagy szemű, nedves orrú legény.

- Kik vallottak ellene? – szólt a távolodó altiszt után.
- Az anyja meg az apja – vetette vissza Vetró.

Akkor mégis csak úgy történhetett, törődött bele Igaz Gergely. Annyi szörnyűséggel találkozott az útjai során, miközben az Alföld déli vidékein fuvarozott, nem is értette, hogyan lepődhet meg még bármin is. Megfojtott nőkről és gyerekekről, megmérgezett férfiakról, halálra éheztetett öregekről meséltek neki toprongyos parasztok és mesterlegények, éltes asszonyok és karonülő gyerekeket szoptató anyák egyaránt.

- Az anyja meg az apja – észre sem vette, hogy valaki megállt mellette.
- Dicsértessék – köszönt rá az agg férfiúra.
- Mindörökké, fiam – Dugonics András botra támaszkodva pihegett, okos, szomorú szemét le nem vette a lajmásokról, akik éppen elérték a vízpartot, s a hevedereket emelgették a sárból nagy keservesen.
- Az anya meg az apa – ismételte újra az öregek makacosságával a piarista szerzetes, egykori egyetemi tanár és népszerű regényíró.
- Így mondta az altiszt – erősítette meg Igaz Gergely, most azonban úgy rémlett neki, Vetró hangja gúnyosan csengett.
- Én a bíró helyében megszorongattam volna őket – fújtatott Dugonics. – Ki tudja, miért vallottak a fiuk ellenében?

A vénemberen ekkor hirtelen köhögési roham vett erőt, s erre tüstént föl is bukkan valahonnan egy szigorú ábrázatú hölgy, belékarolt az öregbe, és elvezette. Igaz Gergelyre közben olyan gyilkos pillantásokat lövellt a válla fölött, mintha őt hibáztatná az atya állapotáért. A lajmások időközben húzni kezdtek egy gályát, fölfelé, a Maros torkolata irányában. Nyögtek és izzadtak, vállukat dörzsölte a heveder.

- Ha énekelnének, könnyebb dolguk lenne – hallotta ismét Dugonics hangját Igaz Gergely, és nem értette, miként lehetséges ez, hiszen a morcos gardedám az imént vezette el.

A toll megállt a levegőben. Újmódi tollszárat használt, nem madártollat, hanem csontból fabrikált késziséget. Újraolvasta, amit leírt. Tisztában volt vele, hogy ez nem lehet a pontos igazság. Alighanem Dugonics nem járt a Tisza-parton akkor, amikor a lajmásokat s köztük Surinyát látta. Nem járt arra, és nem szólt semmit. Sem a vérfertőző kapcsán, sem az éneklésről. Igaz Gergely homlokán kiütkezött a hideg verejték. Miközben egymás alá rőtta a sorokat a tojánhéjszínű papírra, úgy érezte, a valóságról ír. De elég egyetlen mozzanat, hogy ráébredjen, mennyire nem bízhat magában és a tollában. Hogy a fejében bolyongó kósza gondolatok életre kelhetnek bármikor, testet ölhetnek, és ő nem tud, de nem is akar gátat szabni

nekik. Először élmelyegni kezdett ettől a gondolattól, ám a következő pillanatban jókedvre derült. Paradox módon soha nem érezte még ilyen bizonyosan, hogy ura az életének. És nem húzott át egyetlen szót sem. Mert lehet, hogy nem minden szava igaz annak, amit papírra vet, de a leírtak egésze semmi esetre sem hazugság. S ha netán mégis az, hát ártatlan ferdítés, nem kimódolt hamisság. Meg is nyugodott rögvest, és azzal folytatta a jegyzetelést, hogy pár nappal azután, hogy a lajmásokkal találkozott, fölkereste Vetró altiszt, hogy havi szappanját beszerezze. Illatosat, kövéret.

– Emlékszik még kend Surinyára, a vérfertőzőre? – kérdezte búcsúzkodás közben.

– Hogy feledhetném? – tárta szét a kezét Igaz Gergely.

– No, hát addig verte a fejét a falba, míg bele nem holt – az altiszt a jobb halántékára bökött –, itt szakadt ki a feje, s kicsurgott belőle a velő.

– Ő maga tette? – csodálkozott Igaz Gergely.

Vetró súlyosan, jelentőségteljesen bólintott.

– Az apja rontotta meg a húgát, nem ő. Az anyja végül elment a bíróhoz, bevallotta az igazat. Amikor ezt elmondták Surinyának, először nevetni kezdett, mint ha valami tréfát hallott volna, aztán, míg a hajdúk elmentek egy vödör vízéért, hogy a nyakába zúdítsák, szétverte a fejét a falon.

– Miután megtudta, hogy kiszabadul? – nyelt nagyot Igaz Gergely.

– Hallott már ilyet kend? – az altiszt szórakozottan megpödörte a bajusza hegyét. – Én azt mondom, csak kellett lennie némi vajnak a gazember füle mögött. Na, Isten áldja!

Igaz Gergely elköszönni is elfelejtett, csak állt a kapuban, bámult Vetró után. És fogalma sem volt, hogy másfél esztendő múlva ezt mind le fogja írni. És másfél esztendő múltán, amikor leírta, szörnyű gyanú támadt benne, hogy talán nem is így történt. Meglehet, sehogy. Végül mégis megnyugtatta magát. Ha nem is éppen így, mégis éppen így, gondolta nagy bölcsen. Úgy határozott, erről beszélnie kell majd Annával is. Ha fölépül, s nem nyomja már az ágyat. Ha már kiválasztották az esküvő időpontját.

Aknay Tibor

Golgota

Ellenfényes lator glória,
fényesíti az Isten fia.
Ők hárman, a Koponya hegyen,
tövisszirmot bont a kegyelem.

Itt vagyok

Az éjszaka
mindig
önmaga,
nincs neki
nappala.
A fény a
sötétség
magánya:
ha látja,
csak roskad
magába.
Egy hófelhő
borotválkozik,
pelyheit
arcomra
szórja,
az ő dolga.
Itt vagyok
végtelen
lebegésben,
kristályszemű
ködpaplan
királypalást
nyakamban.

Nyírfatánc

Nyír hajában
csillagpárta,
szél sodorta
ágbogába,
hajladozik
fehér törzse,
nézi magát
tó tükörbe.
Kócos tavasz
táncba hívja,
mintha nem is
volna nyírfa,
úgy táncolnak
a ligetben,
vízparti, nagy
bálteremben.
Nyírfa leány
ha lehajlik,
tó vizében
magát látja,
arca sápadt,
csupasz ága,
és sehol a
csillagpárta.

Estefelé

Futunk – lefelé a dombról,
távol az alkony kolompol,
rőt aranya lassan sötétül,
gyász-lilát ölt, s elhallgat végül.

Csak tudnám...

Hajnalodik. A fákon
még bóbiskol az álom,
s a tegnapi könnyért
ma szedi vámját
az emlékezet.
A jeges út felett
ködszönyeg vacog,
a lelkiismeret.
Csak tudnám,
miért fáj a fájhatatlan,
és álmomban
arcom miért a másé?
Van, hogy
könnyű a lelkem,
olyankor
kifényesített
vágyaimat rakom
Isten cipősdobozába.

Akárha gyermek álma

Akárha gyermek álma,
lebeg a könnyű pára,
s ködnyáját terel a bölcs
öreg csász, az ősz.

Mozdul az árny a fényre,
oszlik az éj sötétje,
álmot morzsol egy lélek,
él az, ki ébred.

Megyek magam mögött

Megyek
magam mögött.
Megfigyelek.
Ez a valódi
önismeret.
Minden
lépésemnél
kétely gyötör:
kettőnk
közül
ki most az ór,
ki az ügynök,
a célszemély,
új hitet s létet
ki remél,
ki az, aki már feladta,
kinek élete
csapda...
mint afféle
titkos ügynök
szökevény
szavakat gyűjtök,
hogy legyenek
védőbeszédem,
ha megérem.

Kéretlen őszi szél

Aranylombú fák,
sudár szép leányok,
úgy hajlik águk,
mintha táncolnának.

Katedrális rajzol
összeérő ujjuk,
gyöngyös szép fejükön
madárfészek párta.

Kéretlen őszi szél
ruhájukat tépi,
országút mentén
mezítelen holtak.

Minden olyan...

Megyünk a tájban.
Az emlékezet
idegrost-talpfáin
csattog az idő kereke.
A szemközti lány haján
nyírfaág ujjai
táncolnak az
ablakhomály-
függöny előtt.
Minden olyan egyszerű.
Anyám sírján még
láttam a mécses lángját,
ahogy a parcella
végéről visszanéztem.
Kavics szavaimmal
– ha elfáradt a teremtésben –
Isten kirakóst
játszik az angyalokkal.

Egyszer majd...

Csillaghabos lovak
futnak az éjszakában.
Idő karámból szabadultak,
hátuk élő tűz véres
ostornyom emlék,
futnak sorsuk elől.
Futnak az éjszakában,
futnak sorsuk elől
az idő karámból
szabadult
csillaghabos lovak,
ostor sebzett hátú
szép paripák.
Futnak sorsuk elől,
szemben magukkal,
önmaguk elől.
Egyszer majd begyógyul
égő sebes hátuk,
egyszer majd szárnyalnak,
mint a hatlábú táltosok,
de most futnak a
sorsuk elől,
még nincs itt
az ő idejük.